

ВІДГУК

офіційного опонента кандидата педагогічних наук

Бойван Олесі Степанівни на дисертацію

Мамчура Євгена Анатолійовича на тему **«Формування професійно-ціннісних**

орієнтацій майбутніх учителів іноземної мови у процесі вивчення

дисциплін соціально-гуманітарного циклу», подану на здобуття наукового

ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю

13.00.07 – теорія і методика виховання

Соціально-демократичні зміни, що відбуваються в Україні, зумовили активізацію проблеми утвердження пріоритету загальнолюдських цінностей, які не відживають, як це могло трапитися, а лише переживають чергове перевтілення, як програма духовного оновлення людства і відновлення в новому соціокультурному контексті.

Важливим завданням, яке стоїть сьогодні перед українським суспільством є формування професійно-ціннісних орієнтацій майбутніх фахівців, які здатні долати технократизований раціоналізм сучасності, віддаючи перевагу духовному над матеріальним. Вивчення іноземної мови має сприйматися як цінність, оскільки життєвою вимогою стає професійно-компетентна, культурна, інтелігентна людина. Істотну роль у вирішенні означеної проблеми відіграє освітній простір, оскільки саме в навчально-виховному процесі створюються ситуації культурного-ціннісного, міжособистісного, формального і неформального спілкування.

Ціннісні орієнтації людини мають чітко визначене співвідношення з рівнем її свідомості, й саморозвитку, в ході якого відбувається усвідомлення єдності власної життєвої позиції, а також прийняття відповідальності за сенс свого життя в результаті спільної діяльності. Професійні цінності є адекватними індикаторами розвиненої особистості, за допомогою яких вона пізнається. Більше того, особистість володіє цими цінностями як власними якостями. При цьому рівень володіння ними повинен бути таким, щоб можна

було їх розгортати в реальній життєдіяльності. Особистісне зростання залежить від того, наскільки людина поєднується із загальноприйнятою системою цінностей, якою мірою зміцнюється її духовна свідомість.

Отже, одним з головних завдань будь-якого суспільства виступає створення оптимальних умов для формування професійно-ціннісних орієнтацій майбутніх учителів іноземної мови. Зазначимо, що перспектива на майбутнє та шлях розвитку нашої країни, її майбутнє в руках молоді. Тому роки студентства є ключовим етапом становлення всебічно розвиненої особистості, у процесі якого розкриваються їх можливості та задатки, набуває вдосконалення інтелект, впорядковується система цінностей, соціальні настанови, вдосконалюється професіоналізм обраного фаху.

Відтак, актуальність обраної проблеми дослідження зумовлена необхідністю розв'язання зазначеного питання та відсутністю у теоретико-методичній літературі цілісної методики формування професійно-ціннісних орієнтацій майбутніх учителів іноземної мови у процесі вивчення дисциплін соціально-гуманітаного циклу.

Зазначене дозволяє стверджувати, що дисертаційне дослідження Мамчура Євгена Анатолійовича на тему «Формування професійно-ціннісних орієнтацій майбутніх учителів іноземної мови у процесі вивчення дисциплін соціально-гуманітаного циклу» є актуальним і своєчасним, оскільки спрямоване на подолання існуючих суперечностей, які позначаються на результатах навчально-виховного процесу формування системи цінностей у студентської молоді і посилення уваги до професійних цінностей особистості вчителя іноземної мови в умовах модернізації освіти.

Про актуальність наукового дослідження Є.А. Мамчура свідчить і те, що воно виконане відповідно до тематичного плану науково-дослідних робіт кафедри педагогіки та освітнього менеджменту Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини «Формування компетентного вчителя в умовах освітнього середовища вищого навчального закладу» (0111U0075536).

Структура дисертації є логічною та виваженою. Дисертант вибудував стратегію і тактику наукового пошуку таким чином, щоб охопити увагою важливі складові процесу формування професійно-ціннісних орієнтацій майбутніх учителів іноземної мови у процесі вивчення дисциплін соціально-гуманітарного циклу. Дисертаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, ґрунтовних висновків, списку використаних джерел та змістовних додатків.

У вступі чітко визначено категоріальний апарат дослідження, де належним чином узгоджено його мету, гіпотезу і завдання дисертаційної роботи; сформульовано об'єкт, предмет, наукову новизну і практичне значення одержаних результатів; визначено методи дослідження й схарактеризовано експериментальну базу. Це уможливило наукове обґрунтування теоретичних положень і висновків, дозволило вмотивовано визначити новизну дисертації.

Детальне ознайомлення з матеріалами дисертаційного дослідження, аналіз основних положень та висновків дозволяють констатувати те, що автору вдалося успішно вирішити основні завдання та досягти мети науково-педагогічного пошуку. Вважаємо доцільним коротко зупинитися на певних конструктивних рішеннях та здобутках Є.А. Мамчура, які характеризуються науковою новизною, теоретичною та практичною значущістю.

Виклад основного змісту дисертації логічно починається з аналізу філософської, соціологічної та психолого-педагогічної літератури щодо визначення теоретичних основ формування професійно-ціннісних орієнтацій майбутніх учителів іноземної мови у процесі вивчення дисциплін соціально-гуманітарного циклу.

Зазначимо, що автором було з'ясовано сучасний стан наукової проблеми у виховній теорії і практиці та уточнено зміст ключових понять дослідження, а саме: цінності, ціннісні орієнтації, професійно-ціннісні орієнтації; визначено найбільш важливі професійно-ціннісні орієнтації: орієнтації-цілі, орієнтації-компетентності, орієнтації якості; визначено критерії, показники та схарактеризовано рівні сформованості професійно-ціннісних орієнтацій

майбутніх учителів іноземної мови; визначено, теоретично обґрунтовано та експериментально перевірено педагогічні умови формування професійно-ціннісних орієнтацій майбутніх учителів іноземної мови в процесі вивчення соціально-гуманітарних дисциплін та описано їх зміст та хід апробації; детально проаналізовано результати дослідно-експериментальної роботи.

Слід відзначити чіткість та коректність обґрунтованого дисертантом понятійного апарату. Всі парадигми, які є в дослідженні відіграють ключові ролі, старанно аналізуються і розкриваються, їх тлумачення достатньо аргументоване та підкріплене авторською інтерпретацією.

Досить вдало розкрито сутність поняття «професійно-ціннісні орієнтації» як систему професійної спрямованості й ставлення вчителя до педагогічної діяльності та її різних сторін, що відображає змістову сторону, основу і сутність професійної діяльності вчителя. Іншими словами «професійно-ціннісні орієнтації» виступають системною цілісною основою цілеспрямованого інтенсивного розвитку особистості вчителя іноземної мови, фахового педагогічного професіоналізму, полілінгвістичної активності.

У роботі визначено специфіку професійно-ціннісних орієнтацій майбутніх учителів іноземної мови: орієнтації-цілі, пов'язані з цілеспрямованою, професійною, мотиваційною, когнітивною і діяльнісною сферою особистості; орієнтації-компетентності, що визначають теоретичний і практичний компонент діяльності; орієнтації-якості, що включають особистісну емоційну сферу.

Особливої уваги заслуговують розроблені здобувачем педагогічні умови формування професійно-ціннісних орієнтацій майбутніх учителів іноземної мови в процесі вивчення соціально-гуманітарних дисциплін, а саме: систематична позитивна мотивація студентів як майбутніх учителів іноземної мови до формування професійно-ціннісних орієнтацій; активізація ціннісно-сислової спрямованості змісту дисциплін соціально-гуманітарного циклу; використання активних та інтерактивних форм і методів у процесі формування ціннісних орієнтацій майбутніх учителів іноземної мови.

Під час формувального етапу експерименту реалізація всіх визначених педагогічних умов здійснювалась цілісно, у тісній взаємодії та взаємозв'язку одна з одною.

Аналіз результатів формувального експерименту засвідчив позитивну динаміку змін рівнів у процесі сформованості професійно-ціннісних орієнтацій майбутніх учителів іноземної мови: кількість респондентів експериментальної групи з низьким рівнем сформованості професійно-ціннісних орієнтацій зменшилася, підвищилася кількість студентів за середнім рівнем, значно зросла кількість респондентів з високим рівнем.

Необхідно також відзначити організацію та проведення педагогічного експерименту, його тривалість, масовість, масштабність, багатоплановість і цілеспрямованість. Вірогідність одержаних автором наукових результатів не викликає сумніву, оскільки вони цілком відповідають суті та конкретним завданням дослідження і досягнуті завдяки системному використанню комплексу взаємопов'язаних дослідницьких методів і ґрунтовної джерельної бази. Педагогічний експеримент підтвердив ефективність обґрунтованих і реалізованих педагогічних умов.

Одержані здобувачем результати достатньо переконливо представлено у висновках, які відповідають найважливішим положенням рецензованого дослідження та поставленій меті. Заслужують на увагу додатки до дисертаційної роботи, які вдало доповнюють її зміст.

Дисертантом правомірно визначено, що матеріали дисертації можуть використовуватись у вищих навчальних закладах під час вивчення курсів «Педагогіка вищої школи», «Теорія і методика виховання у ВНЗ», а також дисциплін соціально-гуманітарного циклу.

Матеріали дисертації пройшли необхідну апробацію, обговорювалися на міжнародних та всеукраїнських наукових конференціях, семінарах та вебінарах.

Зміст автореферату повністю відповідає основним положенням дисертаційної роботи, а 16 наукових публікацій з достатньою повнотою

розкривають основні положення й висновки дисертації та цілком відповідають встановленим вимогам.

Отже, обсяг і зміст рецензованої дисертації переконують, що робота є самостійним дослідженням, наукова новизна якого полягає у цілісному висвітленні проблеми процесу формування професійно-ціннісних орієнтацій майбутніх учителів іноземної мови у процесі вивчення дисциплін соціально-гуманітарного циклу. Вона має важливе значення для розв'язання актуальних проблем теорії і методики підготовки фахівців та демонструє наукову і професійну зрілість автора. Є.А. Мамчур глибоко розуміє сутність проблеми, вміє систематизувати суттєві ознаки досліджуваного явища, науково інтерпретує окремі факти та експериментальні дані, враховуючи їх об'єктивну та суб'єктивну зумовленості.

Високо оцінюючи результати рецензованого дослідження, вважаємо за потрібне висловити деякі зауваження і побажання:

1. У дисертації автором визначено рівні сформованості професійно-ціннісних орієнтацій майбутніх учителів іноземної мови як низький, середній, високий. Але, враховуючи те, що процес виховання не має чітких, визначених меж своїх результатів та досягнень, оскільки має справу з емоційно-духовною сферою особистості, то було б доречним обрати термін «достатній рівень». Крім того на ст.77 ви погоджуєтесь із твердженням, що духовно-моральні цінності досить таки неміцні, а що вищим є рівень розвитку особистості, то уразливішими стають цінності притаманні їхньому носієві.

2. У роботі обґрунтовано три педагогічні умови формування професійно-ціннісних орієнтацій майбутніх учителів іноземної мови. На ст.134 охарактеризовано першу педагогічну умову як систематичну позитивну мотивацію студентів до формування професійно-ціннісних орієнтацій. Ця умова визначає орієнтованість на гуманізацію, гуманітаризацію й пріоритет загальнолюдських цінностей. Вважаємо, що тут має місце певна надлишкова комплексність термінологічного формулювання. Гуманітаризація виступає ключовим поняттям у другій умові, коли йдеться про удосконалення

навчально-методичного забезпечення дисциплін соціально-гуманітарного циклу.

3. У дисертації, зокрема на ст.145 акцентується увага на особистісно орієнтованих технологіях у навчально-виховному процесі, що дозволяють сформувати у майбутнього вчителя іноземної мови професійно-ціннісні орієнтації й готовність до освітньої діяльності. А на ст.216 фігурує поняття особистісно зорієнтовані технології. Вважаємо це стилістичним огріхом.

4. В роботі зустрічаються технічні та стилістичні помилки.

Однак висловлені зауваження мають рекомендаційний характер і не знижують загальної наукової цінності та практичної значущості виконаного дослідження. Дисертація на тему «Формування професійно-ціннісних орієнтацій майбутніх учителів іноземної мови у процесі вивчення дисциплін соціально-гуманітарного циклу» є самостійною завершеною науковою працею, що містить нові науково обгрунтовані результати, які мають важливе значення для подальшого розвитку теорії і методики підготовки студентів.

Дисертаційна робота відповідає вимогам пп. 9, 11, 12, 13, 15 «Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24.07.2013 р. № 567, а її автор – Мамчур Євген Анатолійович – заслуговує присудження наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.07 – теорія і методика виховання.

Офіційний опонент:
кандидат педагогічних наук



Бойван Олесь Степанівна